

4. Artishevs'kyj A. E. Korupcija v organah derzhavnoi' vlady jak chynnyk delegitimacii' politychnoi' vlady / Zbirnyk naukovykh prac' «Gileja»: naukovyj zbirnyk. – Kyj'v, 2018. – Vyp.130 (№3). – S.407–410.
5. Savyc'kyj K. I. Genezys politychnoi' opozycji': z ukrai'ns'kogo ta zarubizhnogo dosvidu / K. I. Savyc'kyj // Politychna opozycja: teorija ta istorija, svitovoy dosvid ta ukrai'ns'ka praktyka. – K.: TET, 1996. – 347 s.
6. Gluhov A. V. Politicheskie processy i politicheskie procedury. – Voronezh, 2000. – 250 s.
7. Drugov A. Ju. Obshhestvo i vlast' v sovremennoj Indonezii // Vostok. – 2004. – 180 s.
8. Ulunjan A. A. Politicheskaja istorija Grecii. – M., 2004. – 240 s.
9. Elektronnyj resurs. – Rezhym dostupu: <http://www.tymoshenko.com.ua/rus/news/first/1310/>.
10. Kara–Murza S. G. Jekspert revoljucij. Jushhenko, Saakashvili. – M., 2005. – 150 s.

Artishevsky A. E., post-graduate student of the Department of Political Science and Public Administration of the Faculty of History, Lesia Ukrainka Eastern European National University (Ukraine, Lutsk), edward_a@bigmir.net

Institutionalization of political opposition as the basis of democratization of the political system of Ukraine

The article reveals the necessity of the institutionalized possibilities of the extra-parliamentary opposition, examines the peculiarities and directions of institutionalization of the opposition, examines the main institutional and non-institutional, internal and external factors of the delegitimization of the ruling political regimes.

Keywords: extra-parliamentary opposition, institutionalization, delegitimization, factors of delegitimization.

* * *

УДК 323.22«2014/2017»

Войтенко Ю. М.,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри політології, ДВНЗ «Переяслав–
Хмельницький державний педагогічний
університет імені Г. Сковороди»
(Україна, Переяслав–Хмельницький),
Polistnicht@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР (2014–2017 РР.)

Здійснюється огляд динаміки процесу антикорупційної політики в Україні через призму інституційної та функціональної сфери діяльності. Період охоплює з приходом нової (пост революційної) влади в Україні у 2014 році і по останні дані показників виміру боротьби з корупцією. Простежується кореляція між видатками на новостворені антикорупційні органи та «індексом сприйняття корупції» за даними Transparency International.

Ключові слова: корупція, антикорупційні органи, інституції, держава, рейтинг, закон, прокуратура, суд, уряд, бали, місце.

Корупція є однією з найбільших проблем в Україні. Так, за даними опитування Фонду «Демократичні ініціативи», на першому місці знаходиться корупція з показником 44% (що це є найбільш серйозна проблема в Україні), а ще 36% вважають корупцію досить серйозною [16].

Метою статті є визначити динаміку показнику стану корупції в Україні за останні чотири роки правління нової влади, а також охарактеризувати головні функції новостворених антикорупційних органів і результати їх діяльності.

Поняття «корупція» чітко визначено Законом України «Про запобігання корупції». Так, згідно закону корупція це: «використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з

метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [3]. Також у даному законі міститься поняття «корупційне правопорушення»: це «діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно–правову відповідальність» [3].

Свідченням того, що корупція є однією з головних проблем в Україні є ще і результати її міжнародних вимірів. Так, міжнародна неурядова організація Transparency International моніторить стан справ корупції у більшості країн світу, у тому числі і в Україні. Згідно даного моніторингу, у 2014 році Україна отримала 26 балів зі 100 можливих і зайняла 142 місце зі 175 позицій (країн) [8]. Внаслідок таких невтішних результатів моніторингу стану корупції, у 2014 році Transparency International Україна закликала Уряд, парламент та президента зробити п'ять негайних кроків: належним чином запустити роботу нових антикорупційних органів, ухваливши правки до антикорупційних законів та передбачивши необхідні ресурси на створення інституцій та добір кваліфікованих кадрів; невідкладно ухвалити розроблене експертами законодавство про повну прозорість фінансів політичних партій та виборчих кампаній; на основі прийнятої Антикорупційної стратегії України розробити деталізований план дій Уряду у сфері протидії корупції, до виконання якого залучити широку громадськість та медіа; забезпечити реальне розкриття даних державних реєстрів, передусім, реєстру нерухомості та земельного кадастру; розпочати регулярні перевірки публічних службовців на добросесність, в тому числі через співставлення їх стилю життя із задекларованими майном і статками [8].

Наступного року влада в Україні все ж таки дослухалась до деяких порад цієї та інших організації і ухвалила інституційні та законодавчі зміни у цьому напрямку. Так, головними антикорупційними інституціями, котрі мали здійснювати боротьбу з корупцією в Україні мали стати: Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП), Національне агентство з запобігання корупції (далі – НАЗК), Вищий антикорупційний суд (далі – ВАС).

Так, НАБУ було утворене Президентом України 16 квітня 2015 року на чолі з директором Артемом Ситником [18].

Згідно з Законом України «Про Національне антикорупційне бюро», НАБУ є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці. Національне бюро утворюється Президентом України відповідно до цього та інших законів України (стаття 1) [4].

До повноважень НАБУ належать ряд обов'язків, такі як: здійснює оперативні–розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також в оперативні–розшукових справах, витребуваних від інших правоохоронних органів; здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також проводить досудове розслідування інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом; вживає заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, віднесених до підслідності Національного бюро, здійснює діяльність щодо зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт; взаємодіє з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами для виконання своїх обов'язків; здійснює інформаційно–аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро; забезпечує особисту безпеку працівників Національного бюро та інших визначених законом осіб, захист від протиправних посягань на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у підслідних йому кримінальних правопорушеннях; забезпечує на умовах конфіденційності та добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення; звітує про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформує суспільство про результати своєї роботи; здійснює міжнародне співробітництво у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України (стаття 16) [4].

За підсумками трьох річної роботи НАБУ: 609 – провадження в роботі; 163 – повідомлення про підозру; 199 – обвинувачені; 127 – справи, скеровані до суду; 19 – вироки стосовно осіб [12].

Також на сайті НАБУ від 16 квітня є результати їх роботи за 3 роки. «За три роки існування та понад 2,5 роки розслідувань НАБУ показало вагомий результат. Вперше за історію незалежної України скеровано до суду справи стосовно чинного на той час голови ДФС, голови Рахункової палати, низки топ–менеджерів держпідприємств, що роками потерпали від корупційних схем. Детективи Бюро під процесуальним керівництвом прокурорів САП скерували обвинувальний акт до судових інстанцій у близько 130 справах стосовно майже 170 осіб. Встановлений розмір збитків у цих справах сягає 4 мільярдів гривень. Наразі у роботі детективів – понад 500 кримінальних проваджень. Завдяки розслідуванням Бюро державі повернуто 253,3 млн. грн., ще понад 674 млн. грн. – у процесі конфіскації» [17].

Тобто, НАБУ звітує, показуючи свою ефективну діяльність. Якщо взяти до уваги видатки з держбюджету на це Бюро, то можна простежити динаміку зросту видатків протягом останніх років. Так, видатки на НАБУ у 2016 році були – 489 млн. [14].

Ще однією інституцією, котра має здійснювати боротьбу з корупцією і тісно працювати з НАБУ є Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). САП створено наказом Генерального прокурора України

Віктора Шокіна від 22 вересня 2015 року. Так, в наказі керівника ГПУ зазначається, що у структурі Генеральної прокуратури України утворено Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (на правах самостійного структурного підрозділу) у складі управління процесуального керівництва, підтримання державного обвинувачення та представництва в суді, а також двох відділів: аналітично–статистичного та документального забезпечення [2].

Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури є заступником Генерального прокурора України.

Згідно із Законом України «Про прокуратуру», у Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах самостійного структурного підрозділу) Спеціалізована антикорупційна прокуратура, на яку покладаються такі функції: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативні–розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями (стаття 8) [5].

Витрати загального фонду держбюджету на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру у 2016 році склали 75 млн. грн., а у 2017 р. – 119 млн. грн. [1]. Третью антикорупційною інституцією в Україні було створено Національне агентство з запобігання корупції (далі – НАЗК).

Згідно з Законом України «Про запобігання корупції», НАЗК є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Національне агентство є відповідальним перед Верховною Радою України і підконтрольним їй та підзвітний Кабінету Міністрів України. Національне агентство утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Конституції України, цього та інших законів України (стаття 4) [3].

До повноважень Національного агентства належать: проведення аналізу стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції; статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції; розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії; формування та реалізація антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно–правових актів з цих питань; організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції; здійснення в порядку контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; здійснення у порядку та в межах, визначених законом, державного контролю за дотриманням встановлених законом обмежень щодо

фінансування політичних партій, законним та цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності, своєчасністю подання звітів партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, звітів про надходження і використання коштів виборчих фондів на загальнодержавних та місцевих виборах, повнотою таких звітів, звіту зовнішнього незалежного фінансового аудиту діяльності партій, відповідністю їх оформлення встановленим вимогам, достовірністю включених до них відомостей; затвердження розподілу коштів, виділених з державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичних партій, відповідно до закону; забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (стаття 11) та інші повноваження [3].

У звіті НАЗК за 2017 рік зазначається, що цей етап декларування, котрий розпочався 01 січня 2017 року для всіх суб'єктів декларування і тривав до 01 травня 2017 року. До Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування протягом 2017 року подано 1 448 804 електронні документи, з яких 1 240 605 декларацій, 169 525 виправлених декларацій, 38 674 повідомлень про зміни в майновому стані. За типами декларацій до Реєстру подано 1 176 431 щорічних, 59 521 – передзвільненням, 174 178 – кандидатів на посаду. Станом на 31 грудня 2017 року проводиться повна перевірка 634 декларацій щодо 480 суб'єктів декларування. За результатами проведених повних перевірок декларацій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, Національне агентство прийняло 143 рішення про результати здійснення таких перевірок. Складено та направлено до суду 49 протоколів про адміністративне правопорушення, з них 7 щодо несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані. До спеціально уповноважених органів у сфері протидії корупції направлено 7 матеріалів [7].

Варто зазначити, що видатки на Національне агентство з питань запобігання корупції у 2016 році склали – 486 млн. грн., а у 2017 році – 605 млн. грн. [1].

Враховуючи створення цієї структури антикорупційних органів в Україні, антикорупційна діяльність у перший рік не дала суттєвого ефекту. Так, за даними Transparency International зазначається, що за рік Україні вдалося заробити лише один додатковий бал за результатами світового Індексу сприйняття корупції (CPI) 2015 року. Так, індекс сприйняття корупції в Україні 2015 року складає 27 балів зі 100 можливих, що лише на 1 бал більше, ніж минулого року. У всесвітньому рейтингу Україна посідає 130 місце зі 168 позицій (країн) [9].

За підсумками моніторингу рівня корупції у 2015 році, на сайті українського служби Transparency International йшла про те, що для справжніх антикорупційних змін в Україні потрібно зробити п'ять кроків: невідкладно забезпечити роботу незалежних антикорупційних органів. Здійснити запуск Національного агентства з питань запобігання корупції та ініціювати роботу системи електронного декларування. Передбачити належне фінансування

цього органу у бюджеті. Забезпечити прозоре функціонування Національного антикорупційного бюро і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; імплементувати закон про прозоре фінансування політичних партій; здійснити реальну судову реформу. Довести до завершення розслідування злочинів режиму В. Януковича. Припинити ганебну суддівську практику звільнення високопосадовців–хабарників від ув'язнення; забезпечити принцип невідворотнього покарання для посадовців, що вчинили корупційний злочин, у тому числі за подання неправдивої інформації в декларації [9].

Попри це все, ці рекомендації залишилися не реалізованими у повній мірі, що не дало можливості показати як всередині країни, так і нашим західним партнерам та міжнародним інвесторам про відносно ефективну боротьбу з корупцією в Україні. Створення цих інституцій показало те, що влада з одного боку намагається під тиском західних партнерів запровадити антикорупційні інституції в Україні, котрі мають показати реальну боротьбу з корупцією, а з іншого – намагається зробити їх недієздатними (адже багато високопосадовців пов'язані з корупційними діями).

В результаті таких різнопланових дій, Україна отримала декілька додаткових («бонусних») балів за підсумками 2016 року. Так, у світовому Індексі сприйняття корупції (CPI) за 2016 рік Україна отримала 29 балів зі 100 можливих. Це на 2 бали більше, ніж минулого року і посіла 131 місце зі 176 країн. Цю сходинку із показником 29 балів разом з нами розділили Казахстан, Росія, Непал та Іран [10]. За підсумками моніторингу індексу сприйняття корупції за 2016 рік, Transparency International Україна запропонував п'ять кроків для того, щоб відбулися реальні антикорупційні зміни: створити ефективну та дієву систему антикорупційного правосуддя із залученням іноземних спеціалістів як активних учасників процесу відбору суддів для цих судів. Це разом з ефективною роботою НАБУ та САП дозволить активізувати боротьбу з корупцією, зокрема гарантуватиме ефективність перевірки електронних декларацій; максимально активізувати всі можливості для ефективного розслідування та доведення до суду справ фігурантів «санкційного списку Януковича». Важливо не лише добитися засудження, нехай і заочного, але й повернення викрадених коштів, як виведених за кордон, так і залишених в Україні. Це ж стосується і фактів корупції у чинній владі; активно залучати бізнес, як український так і міжнародний, до встановлення нових прозорих правил взаємовідносин у трикутнику «суспільство – влада – бізнес». Методами дерегуляції, прогнозованості податкового законодавства, становлення реального верховенства права забезпечити стабільні умови для ведення бізнесу, змінити його ставлення до України; провести аудит та знизити ступінь секретності в секторі безпеки та оборони за напрямками: статті державного бюджету, річні плани державних закупівель, інформація про проведення закупівель та укладені контракти; налагодити системну комунікацію щодо антикорупційної реформи з суспільством та міжнародними партнерами на базі реальних фактів та досягнень, а не обіцянок. Чітко дотримуватися взятих на себе міжнародних зобов'язань [10].

Тобто, міжнародна організація показує чіткі кроки, якими вона має йти для більш ефективної боротьби з

корупцією. Для реалізації такої політики потрібно йти за такими напрямками.

Так, Україна за 2017 рік здобула 30 балів зі 100 можливих у дослідженні Transparency International «Індекс сприйняття корупції» (CPI) і посіла 130 місце (зі 180 країн). Це на 1 бал більше та на 1 позицію вище, ніж у минулому році (29 балів, 131 місце зі 176 країн). Але в динаміці результати минулого року нижчі (1 бал проти 2) ніж у 2016 році [11].

Transparency International Україна рекомендує вжити наступні заходи задля покращення показників у 2018 році: запустити Антикорупційний суд та продовжити судову реформу (ухвалити закон про Антикорупційний суд, що відповідатиме рекомендаціям Венеціанської комісії); посилити спроможності слідчих органів та припинити міжвідомчу боротьбу (ухвалити законодавство щодо посилення повноважень САП/НАБУ, надати право незалежної «прослушки» для детективів НАБУ); перезапустити НАЗК (впровадити автоматичну перевірку декларацій та активізувати перевірку декларацій топ-посадовців); Впровадити нові електронні державні інформаційні системи (поширити принцип системи ProZorro «всі бачать все» на нові сфери взаємодії держави, суспільства та бізнесу); позбавити правоохоронні органи права втручатися в економічну діяльність (Змінити законодавство про Національну поліцію, Службу безпеки України, позбавивши їх права розслідувати економічні злочини. Законодавчо забезпечити та створити Службу фінансових розслідувань) [11].

Вцілому Україна заклала в 2017 році на САП, НАБУ, НАЗК і ДБР – 2,1 млрд. грн. Це значно менше, ніж на Генеральну прокуратуру (5 млрд. грн.) [1].

Кінцевою інституцією, котра має замикає антикорупційний ланцюг і на створення якої наголошує Transparency International є Вищий антикорупційний суд, котрий третій рік не створюється через відсутність політичної волі політиків і чиновників. Лише 1 березня 2018 року Верховна Рада України у першому читанні ухвалила проект закону №7440 про Вищий антикорупційний суд [15].

Варто зазначити, що ще судовою реформою було прийнято зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у якому було закріплено, що в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та апеляційної інстанцій з розгляду окремих категорій справ. Вищими спеціалізованими судами є Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд (стаття 31) [6].

Згідно зазначеного проекту закону: «Завданням Вищого антикорупційного суду є здійснення правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів» [15].

Таким чином, ми бачимо що відбувається своєрідний поступ у бік створення антикорупційних інституцій та є вже перші результати боротьби з корупцією у діяльності новостворених антикорупційних органів (САП, НАБУ і НАЗК). Свідченням цього є покращення показників моніторингу стану корупції в Україні. Так, з 2014 по 2017 рік Україна отримала додатково 4 бали за дослідженням

Transparency International і вцілому за підсумками 2017 року маємо 30 балів зі 100 (у 2014 році – 26 балів) і піднялася на 12 позицій у рейтингу (з 142 на 130 місце з 176 країн). Звичайно, що на це виділяються суттєві ресурси. Так, якщо у 2016 році на антикорупційні органи було виділено трішки більше 1 млрд. грн., то у 2017 році – 2,1 млрд. грн. Це показує те, що влада хоч взяла курс на антикорупційну діяльність, але своєрідне «затягування» у створенні Вищого антикорупційного суду за вимогами Венеціанської комісії, котрий є останнім у замикаючому антикорупційному ланцюжку, не дає однозначної впевненості говорити про бажання остаточно побороти корупцію, особливо на найвищому політичному рівні.

Список використаних джерел

1. Витрати на антикорупційні органи в 2017 році зростають у два рази – держбюджет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dt.ua/ECONOMICS/vitrati-na-antikorupciyni-organi-v-2017-roci-zrostut-u-dva-razi-derzhbyudzheta-228811.html>
2. Віктор Шокін підписав наказ про утворення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури / Управління зв'язків із громадськістю та ЗМІ Генеральної прокуратури України, 22.09.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/news.html?m=publications&t=rec&id=162533>
3. Закон України «Про запобігання корупції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/print1519460965544236>
4. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
5. Закон України «Про прокуратуру» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/print1519460965544236>
6. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
7. Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/dodatok_2_zvit_pro_diyalnist.pdf
8. ІНДЕКС КОРУПЦІЇ CPI–2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indexs-koruptsiyi-cpi-2014/>
9. ІНДЕКС КОРУПЦІЇ CPI–2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indexs-koruptsiyi-cpi-2015/>
10. ІНДЕКС КОРУПЦІЇ CPI–2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indexs-koruptsiyi-cpi-2016/>
11. ІНДЕКС КОРУПЦІЇ CPI–2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indexs-koruptsiyi-cpi-2017/>
12. Офіційний сайт НАБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nabu.gov.ua>
13. Офіційний сайт НАБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nabu.gov.ua/2016>
14. Офіційний сайт НАБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nabu.gov.ua/2017>
15. Проект закону про Вищий антикорупційний суд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218
16. Результати опитувань Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/koruptsiya-u-povsyakdenomu-zhitti-ukraintsiv-zashcho-daemo-khabari-komu-i-chomu345654>
17. Три роки НАБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nabu.gov.ua/novyny/try-roky-nabu-ponad-500-sprav-u-roboti-mayzhe-130-u-sudi>
18. Указ Президента України від 16 квітня 2015 року №218/2015 «Про призначення А. Ситника Директором Національного антикорупційного бюро України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/218/2015>

References

1. Vytraty na antykorupciyni organy v 2017 roci zrostut' u dva razy – derzhbyudzheta [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://dt.ua/ECONOMICS/vitrati-na-antikorupciyni-organi-v-2017-roci-zrostut-u-dva-razi-derzhbyudzheta-228811.html>

dt.ua/ECONOMICS/vitrati-na-antikorupejnyi-organi-v-2017-roci-zrostut-u-dva-razi-derzhbyudzheta-228811.html

2. Viktor Shokin pidpysav nakaz pro utvorennja Specializovanoi' antykorupcijnoi' prokuratury / Upravlinnja zv'jazkiv iz gromads'kistju ta ZMI General'noi' prokuratury Ukrainy, 22.09.2015. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.gp.gov.ua/ua/news.html?m=publications&t=rec&id=162533>

3. Zakon Ukrainy «Pro zapobigannja korupcii» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/print1519460965544236>

4. Zakon Ukrainy «Pro Nacional'ne antykorupcijnne bjuro» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>

5. Zakon Ukrainy «Pro prokuraturu» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/print1519460965544236>

6. Zakon Ukrainy «Pro sudoustrij i status suddiv» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

7. Zvit pro dijalnist' Nacional'nogo agentstva z pytan' zapobigannja korupcii' za 2017 rik. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/dodatok_2_zvit_pro_diyalnist.pdf

8. INDEKS KORUPCII' CPI–2014. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupciji-cpi-2014/>

9. INDEKS KORUPCII' CPI–2015. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupsiyi-cpi-2015/>

10. INDEKS KORUPCII' CPI–2016. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupsiyi-cpi-2016/>

11. INDEKS KORUPCII' CPI–2017. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupsiyi-cpi-2017/>

12. Oficijnyj sajт NABU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nabu.gov.ua>

13. Oficijnyj sajт NABU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nabu.gov.ua/2016>

14. Oficijnyj sajт NABU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nabu.gov.ua/2017>

15. Proekt zakonu pro Vyshhyj antykorupcijnnyj sud [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218

16. Rezul'taty opytuvan' Fondu «Demokratychni iniciatyvy» imeni Il'ka Kucheriva [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dif.org.ua/article/korupsiya-u-povsyakdennomu-zhitti-ukraintiv-za-shcho-daemo-khabari-komu-i-chomu345654>

17. Try roky NABU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nabu.gov.ua/novyny/try-roky-nabu-ponad-500-sprav-u-roboti-mayzhe-130-u-sudi>

18. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 16 kvitnja 2015 roku №218/2015 «Pro pryznachennja A. Sytnyka Dyrektorom Nacional'nogo antykorupcijnogo bjuro Ukrainy» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/218/2015>

Voitenko Yu. M., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Political Science, Hryhorii Skovoroda Pedagogical University of Perejaslav–Khmelnitskyi (Ukraine, Perejaslav–Khmelnitskyi), Polistnicht@gmail.com

Features of anticorruption policy in Ukraine: institutional and functional dimension (2014–2017)

This article reviews the dynamics of the anti-corruption policy in Ukraine through the prism of the institutional and functional sphere of activity. The period covers the arrival of a new (post-revolutionary) power in Ukraine in 2014 and the latest data on indicators of corruption measurement. The correlation between expenditures on newly created anti-corruption bodies and the «Corruption Perceptions Index» is being processed, according to Transparency International.

Keywords: corruption, anticorruption authorities, institutions, state, rating, law, prosecutor's office, court, government, points, place.

* * *

УДК 323.2

Осадча І. А.,

адвокат, старший викладач кафедри соціології, філософії і права, Одеська національна академія харчових технологій (Україна, Одеса), pravnic@ukr.net

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ: ТРУДНОЩІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ГРОМАДЯН

Представлено теоретичний підхід до проблеми розширення політичної участі громадян України. Дане питання розглянуто у ракурсі проведення парламентських виборів. Запропонований підхід забезпечує виявлення специфіки розвитку демократичних процесів на основі врахування факторів розширення громадської участі, виділених М. Ліпсетом. Вони постають важливими умовами накопичення критичної маси демократизації суспільства. Проблема демократичної участі розглядається в статті як протиріччя між наявною динамікою політичних процесів та ефективним просуванням на шляху до побудови демократії в Україні. У статті автор науково обґрунтовує парадоксальну роль опозиції, а також формулює головний висновок – в країні поки що не склались сприятливі умови для реального зростання політичної участі громадян. Серед негативних факторів виокремлено суперечливий характер урбанізаційних процесів, які поєднуються з активною міграцією населення. Крім того, відсутність ефективного виборчого законодавства не дозволяє суспільству швидко реформувати існуючу політичну систему. Однак розповсюдження демократичних уподобань громадян усе більше діє на політичну ситуацію в країні, що дає надію на значні зміни у найближчій перспективі.

Ключові слова: політична участь, парламентські вибори, опозиція, розповсюдження демократичних ідей.

Теоретичне осмислення переходу посттоталітарних країн до демократичного устрою виступає актуальним викликом для сучасних вчених. Цей виклик набирає ще більшої гостроти за урахування тієї обставини, що не усяди даний перехід відбувається успішно. Україна в цьому ракурсі є чи не найбільш показовою. Не дивлячись на серйозний потенціал наша держава вже більше двадцяти років після колапсу комуністичної системи переживає серйозні труднощі перехідного періоду. Дослідження вищезазначених проблем є надзвичайно важливими для розуміння механізму функціонування сучасної моделі суспільного буття і для передбачення тих чи інших соціально-політичних і культурно-історичних наслідків з урахуванням накопиченого обсягу теоретичних знань. Демократичні завоювання останнього часу в Україні досить слабкі і існує можливість скочування соціальної системи до авторитаризму або й тоталітарного ладу, в якому форми і прийоми тоталітарної (або авторитарної) соціально-культурної побудови суспільного життя можуть, звичайно, набувати більш цивілізованого вигляду, але залишаються за своєю природою механізмами придушення людської спонтанності і примусу особистості до деструктивних форм існування.

Проблема участі громадян в політиці нерозривно пов'язана з виникненням конституційної держави та розвитком демократії. Разом з тим, незважаючи на значний політичний досвід сучасних демократій і дослідницької традиції, пояснення політичної участі громадян залишається одним з найбільш дискусійних. Теорії демократичної участі, трактовуються як громадянський обов'язок, як ознака політичного здоров'я, як кращий метод забезпечення, обліку індивідуальних інтересів в політичному процесі.

Політична участь громадян виступає єдиною основою суспільно-політичного розвитку суспільства, трансформації його з одного стану в інший.